

Näkökulmia luvun 16 tehtäviin ja kuviin

Kuvanavaus: Ranskalaisen Jean Beraudin maalaus. Millaisen kuvan maalaus antaa 1800-luvun yhteiskunnasta?

- Maalauksessa porvarisherra poistuu kodistaan. Porvaristo oli aikakauden keskeinen väestöryhmä, joka vaurastui 1800-luvulla.
- Porvari on pukeutunut hyvin, ja hänellä on hienot vaunut ja kuljettaja. Ilmeisesti hänellä on myös toinen palvelija, joka on ulko-oven luona. Hän polttaa sikaria, ja talo, josta hän poistuu, on komea.
- Kuvassa olevat muut ihmiset ovat selvästi köyhempiä kuin porvari eli aikakauden vaurauden kasvu ei ole jakautunut tasaisesti. Köyhät ovat resuisia ja he kerjäävät. Kerjäämässä on myös lapsia. Porvariherra ei edes katso kerjäläisiin, vaan jatkaa sikarinsa polttamista.

1. Miksi porvariston merkitys kasvoi 1800-luvulla?

- 1800-luvulla tapahtunut taloudellinen kehitys ja voimakas teollistuminen lisäsivät erityisesti porvariston varallisuutta.
- Voimistuva kauppa ja teollisuus olivat pääsääntöisesti porvariston hallussa.
- Kaupunkien merkitys kasvoi, mikä lisäsi porvariston määrää ja vaikutusvaltaa.
- Uusista aatteista liberalismi vaati porvaristolle poliittisia oikeuksia, ja porvaristo onnistuikin monissa maissa saamaan itselleen äänioikeuden.
- Porvaristo hankki itselleen myös koulutusta, ja porvarisperheiden lapsilla oli mahdollisuus päästä virkamiehiksi.
- Aateliston ja papiston asema heikkeni 1800-luvun kuluessa.

2. Millaisilla asioilla 1800-luvun porvari korosti asemaansa?

- Porvarit teettivät itselleen komeita taloja.
- Kodeissa oli paljon koriste-esineitä, isoja huonekaluja ja raskaita verhoja.
- Porvarismiehen tuli tienata niin paljon, että kotona oli vaimon apuna useita palvelijoita.
- Isoilla päivälliskutsuilla korostettiin perheen asemaa ja varallisuutta.
- Pukeutumisella ja kotien sisustuksella korostettiin yhteiskunnallista asemaa: menestymisen piti näkyä.
- ahkeruudella, itsekurilla ja säästäväisyydellä
- sovinnaisilla käytöstavoilla
- Lapset piti kasvattaa sivistyneiksi, jotta he löytäisivät arvolleen sopivan puolison.

3. Ota kantaa väitteeseen: 1800-luku oli porvariston vuosisata. (20 p.)

- Perusteluiksi käyvät hyvin edellisissä tehtävässä esillä olleet asiat, mutta voidaan myös ajatella, että 1800-luvun kuluessa porvaristo sai monet vaatimuksensa lävitse ja yhteiskunnat muuttuivat porvareiden haluamaan suuntaan.
- 1800-luvun alussa oli vielä sääty-yhteiskunta, mutta lopussa jo luokkayhteiskunta, jossa aseman yhteiskunnassa määräsi varallisuus eikä peritty asema. Porvaristo oli myös saanut poliittista vaikutusvaltaa, ja esimerkiksi äänioikeus oli laajentunut.
- Vanhan merkantilistisen talouden tilalle oli tullut liberalismi. Kaupan vapautuminen vahvisti porvariston asemaa.

4. Millä perusteella voidaan sanoa, että 1800-luku oli tieteen ja edistysuskon vuosisata?

- Monet tieteet kehittyivät ja loivat pohjaa tieteellisen maailmankuvan yleistymiselle.
- Syntyi ketjureaktio, jossa uudet ideat ja keksinnöt edistivät jatkuvasti kehitystä.
- Lääketieteessä havaittiin mikrobien yhteys tauteihin, ja sairauksia parannettiin leikkauksilla.
- Fysiikassa kehitettiin sähköoppia, jonka sovelluksina keksittiin esimerkiksi hehkulamppu.
- Historiantutkimuksen menetelmät edistyivät, kun lähdekritiikki ja arkistotutkimus kehittyivät.
- Yhteiskuntatieteet kehittyivät, esimerkiksi sosiologia.
- Tieteen kehittyminen vahvasti edistysuskoa, jota tieteessä kutsutaan positivismiksi. Lisäksi teollistumisen seurauksena taloudellinen tuotanto kasvoi räjähdysmäisesti ja ihmisten elintaso alkoi nousta.
- Edistys näkyi ihmisten elämässä esimerkiksi matkustamisessa, sillä rautatiet ja höyrylaivat nopeuttivat matkustamista ja lippujen hinnat laskivat.
- Tieteen kehittyminen heijastui myös kirjallisuuteen. Syntyi science fiction, esimerkiksi Jules Vernen *Matka kuuhun*.

5. Lue katkelma Henrik Ibsenin näytelmästä *Nukkekot*. (1879)

a. Miten tekstissä kuvataan naisen roolia perheessä tai vaimona? (10 p.)

- Tekstissä törmäävät perinteinen ja moderni käsitys naisen roolista.
- Helmerin käsitykset heijastelevat perinteistä suhtautumista naisen asemaan. Hänen mielestään naisen täytyy toimissaan ajatella lähinnä miestänsä ja lapsiaan, ei itseään.
- Helmerille on tärkeää se, miltä asiat näyttävät ulospäin. Hän on huolissaan ihmisten reaktioista.
- Helmeri vetoaa myös uskontoon yrittäessään estää Noraa matkustamasta.
- Noran mielipiteet edustavat uutta ajattelutapaa, jossa nainen ei enää alistu perinteiseen rooliin.
- Nora katsoo, että hänen täytyy ajatella enemmän itseään. Hän haluaa ottaa selvää asioista ja pitää itseään yhtä arvokkaana kuin miehensä.
- Uskonto ei ohjaa Noran ajattelua, sillä hän ei "edes tiedä, mitä uskonto on".

b. Arvioi *Nukkekot*-näytelmän katkelmaa historiallisena lähteenä. (10 p.)

- Näytelmät ovat kirjallisia historian lähteitä.
- Niissä esitetyt näkemykset ovat taiteilijan fiktiivisiä näkemyksiä, ei historiantutkijan näkemyksiä.
- Taiteilijan esittämä näkemys teoksen ilmestymishetken ilmiöstä voi olla uskottava. Kantaa ottava näytelmä voi heijastella kirjoitusaikansa yhteiskunnallista ajattelua tai keskustelua ja olla siltä osin hyvä lähde.
- Näytelmiin tulee soveltaa historian lähdekriittisiä kysymyksiä, joita ovat esimerkiksi:
 - Miten tekstissä näkyy se, että kirjoittaja on taiteilija?
 - Kuvaako kirjoittaja asioita totuudenmukaisesti vai liioitteleeko hän, tai lisääkö hän kirjoitukseen asioita, jotta se olisi enemmän tunteita herättävä?
 - Miksi ja milloin teksti on kirjoitettu?
 - Onko teksti tehty viihdyttämään vai pyrkiikö se vaikuttamaan ihmisten ajatteluun?
 - Toisaalta *Nukkekot* on luotettava lähde silloin, jos tutkitaan 1800-luvun näytelmäkirjallisuutta ja sitä, miten naisen muuttuva asema heijastui teksteihin.